

BETONART

Türkiye Çimento Müstahsilileri Birliği (TÇMB) Yayını

Sahibi (TÇMB Adına) | Mustafa Şefik Tüzün

Yayın Koordinatörü | Ceren Alkan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | Banu Binat

**Yayın Kurulu | Burak Altınışık, Ozan Avcı,
Banu Binat, Tayfun Gürkaş, Saitali Köknar,
Neslihan Şık, Ezgi Tüncer, Funda Uz**

**Danışma Kurulu | İhsan Bilgin, Cem İlhan,
Önder Kirca, Nevzat Sayın**

Genel Yayın Yönetmeni | Neslihan Şık

Konuk Editör | Atilla Yücel

**Editörler | Neslihan İmamoğlu,
K. Bilge Erdem**

Tasarım | Erkan Nazlı, Zekiye Nazlı

İletişim ve Reklam | Teoman Coşkun

**Kapak | Salk Enstitüsü Biyolojik
Araştırmalar Merkezi açık hava oturma
birimleri**

Fotoğraf: Jim Laser | jimlaser.com

Yayına Hazırlayan |

Binat İletişim & Danışmanlık

**Yayın İdare Merkezi | Barbaros Bulvarı,
Dörtüzlü Çeşme Sk.**

Güneş Apt. No: 2 Daire: 7 Kat: 6

34353 Beşiktaş İstanbul

info@binatdanismanlik.com

www.binatdanismanlik.com

T: 0 212 259 90 79

F: 0 212 259 16 46

web: www.betonart.com.tr

e-posta: info@betonart.com.tr

abonelik: abone@betonart.com.tr

f www.facebook.com/BetonartDergi

t @BetonartDergi

Matbaa | Ofset Yapımevi

Şair Sokak, No:4 Çağlayan Mah.

Kağıthane 34410 İstanbul

T: 0 212 295 86 01

ISSN: 1304-494X

Üç ayda bir yayımlanır.

Yurtiçi Ücreti: 12,5 TL/sayı

Abonelik: 4 sayı 45 TL.

(kargo ücretsizdir)

Online Satış |

www.betonart.com.tr

www.rob389.com

www.yemkitabevi.com

Dijital Uygulamalar | Brew Interactive

BETONART'ta yayınlanan yazılardan
alıntı yapmak, kaynak belirtmek koşuluyla
serbesttir. Yazılardaki düşünceler

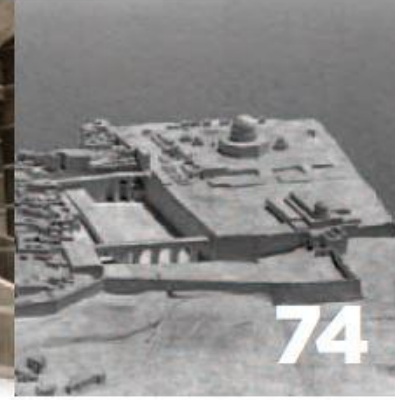
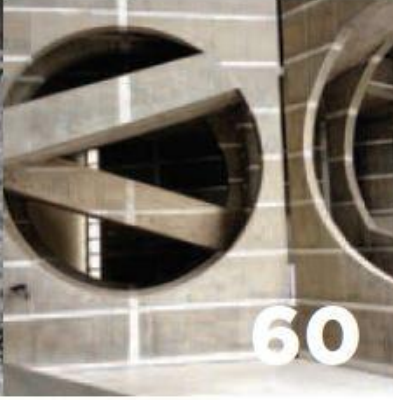
yazarlarına ait olup BETONART Dergisi'ni
bağlamaz. Reklamlar reklam verenin

sorumluluğundadır. BETONART Dergisi

reklamlarda verilen bilgilerden dolayı

sorumlu tutulamaz.

ulus ka his

kahn'ı türkiye'de aramak
Sait Ali Köknar,
Burak Altınışik,
Tayfun Gürkaş

le corbusier & louis kahn:
hindistan'da modernizmin
üstatları
Rajnish Wattas

kahn'ın dakka'ya
iki armağanı:
meclis ve hastane
Aydan Balamir,
Semra Uygur

inşa edil(e)memiş
foto-gerçekler
Deniz Güner

kahn'ın dakika'ya iki armağanı: meclis ve hastane

Aydan Balamir, Semra Uygur | Louis Kahn'ın Dakka'da gerçekleştirdiği iki yapıdan¹ seçtiğimiz kareler, fotoğraf çekimi bakımından bir iddia taşımaları da, birinci elden izlenimleri aktarması bakımından ilgi çekebilir. Meclis'in iç ve dış mekânlarını fotoğraflamak için kolay izin alınamayışı nedeniyle, sınırlı açılardan aceleyle çekilmiştir çoğu. Bazıları meslek aşkıyla "kaçak" çekimlerdir; bazıları ise "kimse gelmeden hemen çek" diyen yüce gönüllü muhafızların izniyledir. Her iki durumda da, bize eşlik eden Dakkalı meslektaşlarımız olmasa yönümüzü bulamazdık.²

Tamamlanışını mimarının göremediği yapılar, meslekten olanlar için bu yönüyle hüzün vericidir. Görebilseydi sonucu nasıl bulur, neler hissederdi? Tasarımcı ne kadar aklında canlandırırsa da yapıyı, hayal ettiği kadar farklı, olumlu ya da olumsuz yönde beklenmedik sonuçlar çıkabilir ortaya. Meclis yapılarının Bangladeşli her kesimden insan için bu ölçüde gurur kaynağı olabileceğini kestirebilmiş miydi Kahn? Paylaşılan duyguyu yerinde hissetmek güzeldi; binayı gezerken gururlandık, onurlandık. Meclis'ten sonra görebildiğimiz ikinci yapıya gelince, Hastane'nin de kullanıcıları için huzurlu bir sığınak oluşunu gözlemlemek zor olmadı. Şehir içinde bir hastane yapısının, geçerken uğranıp soluklanılacak güzel bir kamusal mekân olabileceğini hayal ederdik, örneğini görmüş olduk.

Louis Isadore Kahn (1901-1974), yarattıkların için sana minnettarız. İçinde yaşadığını da, gelip gören her coğrafyadan insanı da, eserleriyle onurlandırdın. Estonya doğumlu Itze-Leib Schmuilowsky, teşekkürler!

1 Kendi içlerinde ayrı yapı grupları bulunan, gerçekleşmiş iki proje:

- Bangladeş Ulusal Meclis (Jatiya Sangsad Bhaban), Sher-e-Bangla Nagar, Dakka (1962-1983)
- Ayub Merkez Hastanesi (Shahid Suhrawardy Tıp Koleji ve Hastanesi), Sher-e-Bangla Nagar, Dakka (1963-1975).

2 Meclis Binasını ilk ziyarette (2007, Aydan Balamir) geziye rehberlik eden, Brac Üniversitesi'nden meslektaşımız Dr. Zainab Faruqui Ali oldu. İkinci ziyaret ise binaya kolektif bir çıkartmaydı (2012; Semra, Özcan ve Deniz Uygur, Aydan ve Selçuk Balamir). TKNRK Ofisinden meslektaşımız Nurur Rahman Khan Meclis'i; ortağı Tanya Karim ise Hastane'yi keşfimizde bize yol gösterdiler. Gezi boyunca bize eşlik eden öğrencimiz Ishita Alam Abonee'nin katkılarını da unutamayız.

Fotoğraflar

| 1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 15, 20, 22, 23

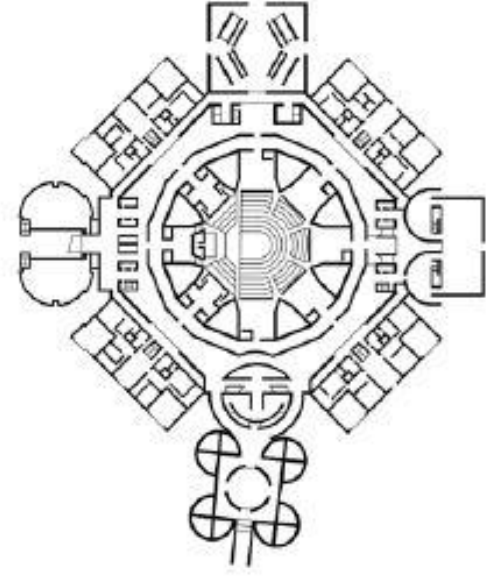
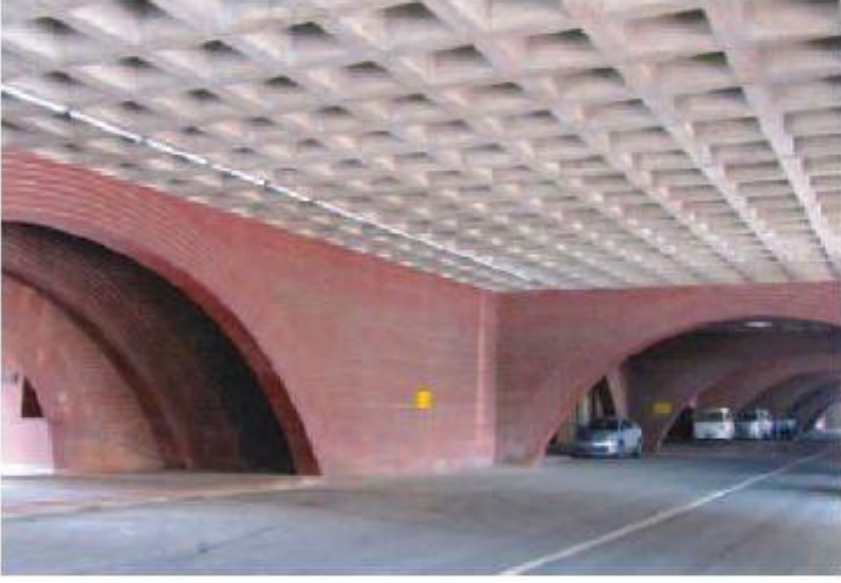
Aydan Balamir

| 3, 7, 19

Selçuk Balamir

| 6, 9, 10, 14, 16, 17, 18, 21

Deniz Uygur

meclis manzaralı otopark
Ziyaretçilerin pek çoğu için binayla ilk temas edilen yer. Su içinde yükselen yapılarla ilk gözgöze geliş de burada, otoparkın cömert kemerleriyle çerçevesenmiş olarak belleğe kaydolur. Esin kaynakları dünyanın ve Hint yarımadasındaki kadim kültürlerin, özellikle Babür (Mughal) İmparatorluğu'nun hisarları, mabetleri, sarayları olan zamansız anıt yapılar.

3

sıvı ve katı peyzaj

Meclis binasını bütünüyle kuşatan su, peyzajın başrol oyuncusu. İklimlendirme işleviyle birlikte, yapıları yansıtmaya, çoğaltma görevini üstleniyor.

Meclis'in karaya bağlandığı kuzey ve güney meydanlarının her ikisi de som tuğla ve mermerden. Sert, bitkisiz, örtüsüz; bildik peyzaj elemanlarından arınmış. Yalın, vakur, duygulu. Meclis'in kamusal alanı.

4

kuzey kapısı, içten ve dıştan Suyla çevrili bir "kongre kalesi" olarak düşünülen yapının kapıları kuzey-güney eksenini üzerinde. Ana yaklaşım güneyde cami tarafından. Kuzeyde parktan yaklaşım ise, Başkanlık Meydanı'na açılan görkemli bir portal. İzleyene güven ve yücelme duygusu veren bu anıtsal portal, insan ölçeğinde bir güvenlik kapısı dışında, bütünüyle açık.

Oluşan hava akımları, binanın iç boşluklarında doluşarak sürekli bir esinti sağlamakta. Konsantrik halkalardan oluşan mandala formulu planın ilk mekânsal işaretleri burada hemen girişte, katmerli duvarlarla başlıyor.

5

6

güney kapısı, camiden giriş

Binaya, beton silindirik kulelere saplanmış tuğla kemerli bir köprüyle ulaşıyor. Üstü örtülü olan köprü, tek kemerli bir revak gibi. Kulelerle köprünün yarattığı gerilimli ilişki, insanı mekâna doğru çekmekte. İçerisi hakkında ipucu vermeyen kurt bir kütleden giriliyor binaya, caminin altından süzülerek. Binaya çizimlerinden aşına olan için burası, merkezi planda işinsel simetrisinin en belirgin şekilde kırıldığı yer. Sekiz yapraklı mandala planının hudutları dışına taşmış bir silindir demeti, caminin dış kabuğunu oluşturuyor. İçte ise, dört köşesinden sardığı mekâna gün ışığını indiriyor silindirler. Mimarın deyişle, her biri "ışık kulesi" olarak işlev görmekte.

7

8

10

yürekli camı

Caminin kare formulu iç mekânı, dört köşesindeki ışık kulelerine iki çeşit köşe penceresiyle açılıyor:

1. Yere yakın olanlar: İki yarım kemerin köşe köşeye gelişi, tam kemer olarak okunuyor. Pencerenin kemeri ile ışık kulesindeki kemerli payandaların birleşimi, kavisleri çoğaltmakta.
2. Tavana yakın olanlar: Yan yatmış iki tam kemerin köşe köşeye gelişi, ikonik bir kalp şekli çiziyor. Kalbin tepesi tavandaki payandaların kemeriyle taçlanmakta.

Kulelerden gelen dolaylı ışıkla gölgelerin zenginleştiği, içinde olmayı teşvik eder nitelikte bir ibadet mekânı... Rivayet olunur ki, caminin kemerli kubbeli olması istenmiş. Yapmam dememiş mimar. Önce kemerin yarısını koymuş ikiyle çarpmış; sonra kemeri almış yan koymuş, onu da ikiyle çarpmış. Bunlardan dört köşeye de yerleştirip her köşeyi tavanda bir kemerle bağlamış. Işık kulelerindeki strüktürel kemerler de cabası! Böylece, küp hacim içinde öylesine kemerli kubbeli bir mekân hissi yaratmış ki, kimse de nerde bizim geleneksel kemerle kubbe diyememiş. Mekâna yürek işareti yapıp bırakan mimara kim ne diyebilir?

11

12

13

dış kabukta çift cidar

Sekiz yapraklı planda birbirinin aynı olan dört ofis bloğu, binanın tekrar eden temasını oluşturuyor. Blokların suya bakan ikişer köşesi boşaltılıp, asal formlarda iri gözenekli bir ikinci cidarla çevrilmiş. Böylece, çalışma mekânlarının pencereleri gölgede kalırken, pencereci cephe kompozisyonlarına da gerek kalmıyor. Cepheleri kuran, o anıtsal ölçekte asal formlar. Gölge ve kontrollü ışık ile yıkanan iç yüzeyler, önlerine gelen anıtsal formlardan bağımsız olarak, iklimle barışık bir mimarinin tevazusunu taşıyor. Camideki silindirik hacimler "mekânın ışık kuleleri" ise, bu hacimler de "cephenin gölge kuyuları" olarak adlandırılmı.

17

konsantrik katmerli mekân ve strüktür

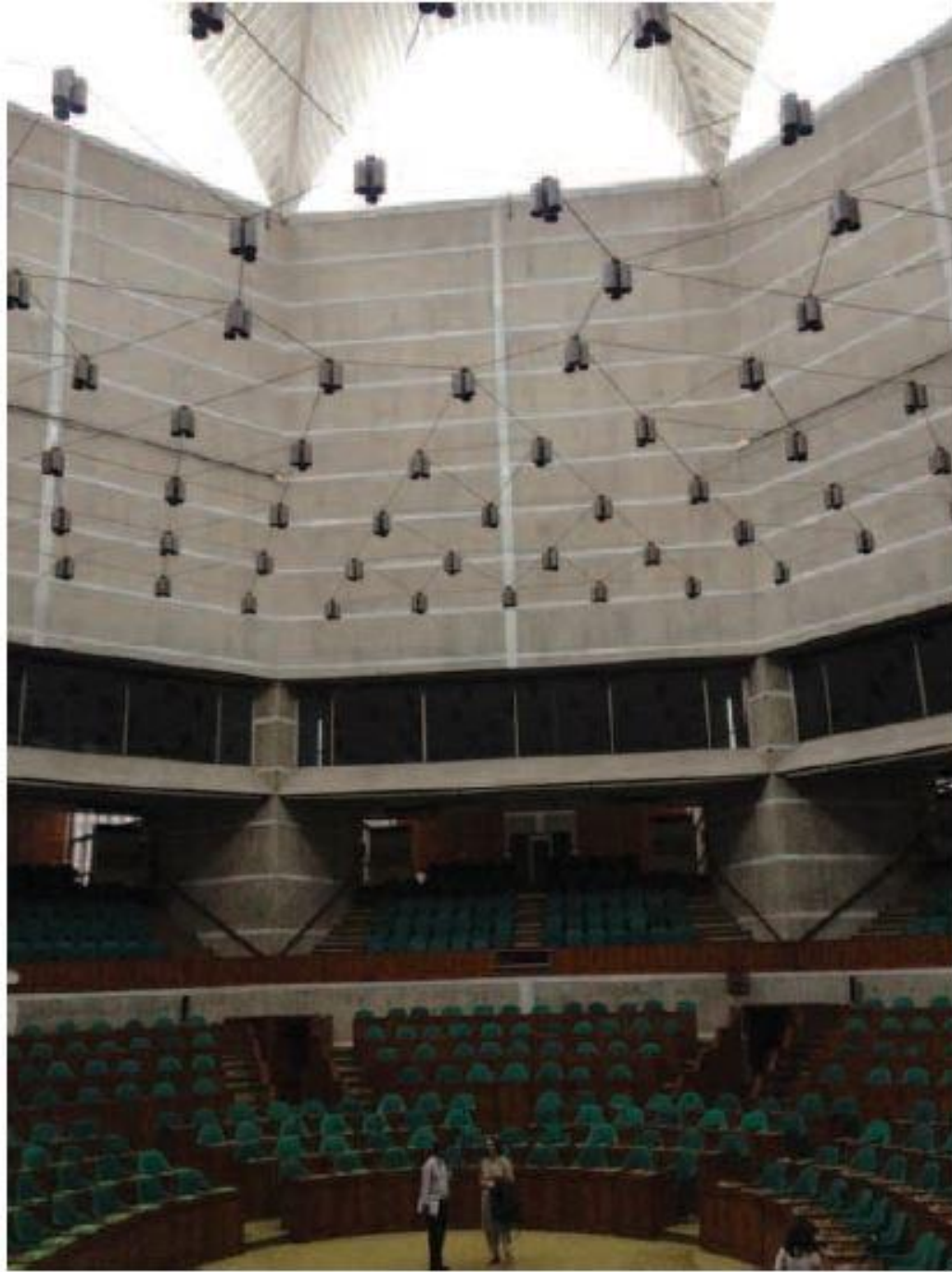
Meclis hollerinde sessizlik hakim. Yüzlerce görevli ve ziyaretçinin eş zamanlı dolaşımını görünmez ve işitilmez kılan, öncelikle plan kuruluşunun hüneri. Konsantrik düzende koridor ve galeri halkaları, halkaların birinde çift cidarlı merdivenler dizisi, diğerinde katlar boyunca derin boşluklar ve boşluk köşelerine gelen servis çekirdekleri. Loş bir labirentin kuytu köşelerinden ışıklı ve esintili boşluklara doğru yöneliyoruz. Mekânda sürekli bir tavaf...

Herkes, her şey, tam ortadaki Genel Kurul Salonu etrafında dönmekte ve kimi gözden tamamen saklı kimi yarı saklı merdivenlerden sessizce kayıp kaybolmakta. Yedi katlı galeri boşluklarının bir yanında

dolanıp dönenler, karşı tarafın katmerli kurgusundan gözlerini alamıyor.

Paralel perde duvarlarla taşınan konsantrik yapı, perdeler açılmış kat yüksekliğindeki daire deliklerle hafifliyor ve ardarda katmanların arası görünür hale geliyor. Görünen o ki, bütünüyle kolonsuz bir yapı bu; delikli iç kabuklar ve çekirdeklerle taşıyor.

Planda kolay bir simetri gibi duran hatların paralel duvarlar olarak ayağa kalkıp dev dairelerle delinmesi, kesitin hünerini göstermekte. Bu ayağa kalkışta yapının değişken bir ışık ve gölge tayfıyla buluşması, mekâna bu kadar mı gizemli bir ruh kazandırır! Sasırtıcı bir dünyadayız, bildiğimiz bir yer değil burası.

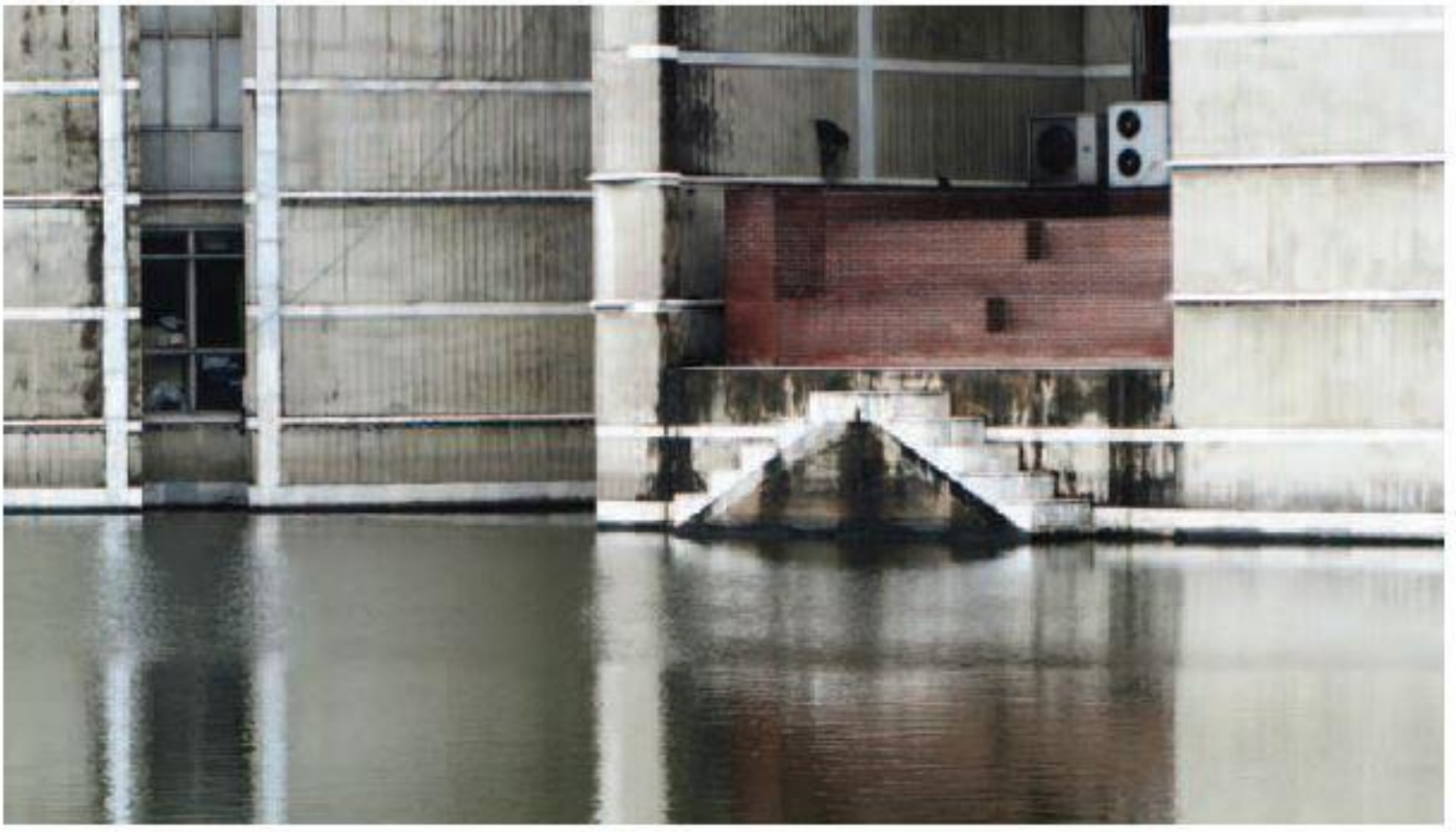

18

19

pantheon'un ruhu
Genel Kurul Salonu, orantılarıyla
"bütün tanrıların tapınağı"
Romalı Pantheon'u örnek alıyor.
Ruh burada ağır kubbeden
kurtulmuş. İlk etüdüdeki kirişlerin
ve payandaların yükünden
de kurtulmuş. Ne maket
fotoğraflarında görülen daire delikli,
derin radyal kirişler kalmış, ne de
kesitlerde görülen, camidekine
benzer kemerli payandalar. Tavan
hafifleyip şemsiye açmış.

20

mermer kakmalı beton

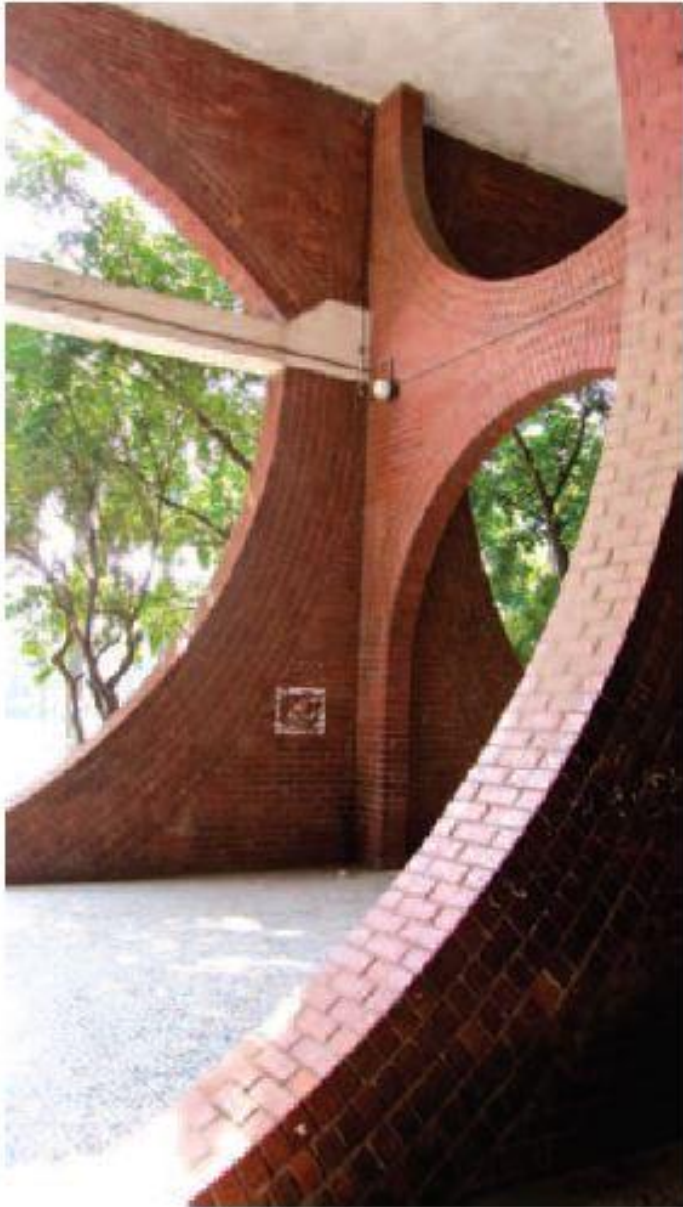
Meclis'in dışı gibi içi de tek malzemeden mamul. Beyaz çizgili gri bir yüzey, içli-dışlı kesintisiz devam etmekte. Betonun donukluğunu kıran parlak mermerden ince bantlar, yarattığı desenle yapım hatalarını görünmez kılıyor. Mermer bantlar dış cephede her iki/üç modülde bir çıkıntı yaparak, damlalık silmeleri olarak da işlev görmekte. Yapıya ölçek de veriyor ayrıca, çizgilerin arası insan boyuna yakın. Bantlar, silmeler yer yer dökülüyor ama ne gam! Mermer kakmalı brüt beton, bezeme sanatının modern-arkitektonik bir örneğini sunmakta.

21

22

23

huzur hastanesi

Khan'ın Bangladeş'e ikinci hediyesi olan akıllı, güzel hastane. Binanın kendisi, verdiği huzur ile tedavi edici.

Öncelikle, mükemmel bir iklim mimarisi. Sıcak ve nem, üstüne muson yağmuru, koşul ne olursa olsun, bina hep gölgeli ve esintili bir sığınak. Yarı açık geçiş mekânlarının silsilesi ve yapı dili, mimarlara temel tasarım dersi

mahiyetinde. Önce en dıştaki, birinci revak. Burada taşıyıcı ve örtücü elemanlar bildik kemer, kolonat, tonoz gibi değil; hepsinin karşılığı var ama Kahn'ın fantastik terminolojisiyle.

Revak boyunca uzanan bir diğer revak mı demeli, daha bildik bir katmana giriyoruz. İki katlı kemerleri olan bu ikinci yarı açık mekândan sonra, nihayet kapalı odaları da bulunan üçüncü yarı açık mekâna geçilmekte. Yapının geçirgenliği yalnız iklimi değil, mekânın kamusallığını da gözetiyor.

Huzurlu bir hiyerarşi.